

جمهوری اسلامی ایران
وزارت کشور

۹۸۱۲۱۶

۲۳۸۲۴۰

تاریخ
شماره
پست

وزیر
♦♦

بسمه تعالی

دفترخانه سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور

شماره نامه: 62708
تاریخ نامه: 1398/12/06

استادان محترم سراسر کشور

سلام علیکم

در راستای اجرای تبصره ۱ بند ۲ ماده ۵۵ و تبصره ۶ ماده ۹۶ قانون شهرداری، ماده ۱۶ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار و آیین نامه اجرایی آن، ماده ۱۱ قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی و دستورالعمل اجرایی آن، ماده ۸۵ قانون نظام صنفی و آیین نامه اجرایی آن و بمنظور ایجاد هماهنگی بین شهرداری، دستگاهها و سازمانهای ذی ربط، به پیوست دستورالعمل ساماندهی دستفروشی که با همکاری نمایندگان دستگاههای ذی ربط تهیه گردیده است، جهت اجرا در شهرها ابلاغ می شود.

عبدالرزاقانی فاضلی

وزارت کشور

سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور

معاونت امور شهرداری ها

دستورالعمل ساماندهی دستفروشی

۱۳۹۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کارگروه تهیه و تدوین دستورالعمل ساماندهی دستفروشی

سید حبیب راضی - نماینده وزارت کشور (سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور - معاونت امور شهرداری‌ها)

هاشم نوروزی فرد - نماینده وزارت کشور (سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور - معاونت امور شهرداری‌ها)

داوود میر محمدی - نماینده وزارت کشور (معاونت امنیتی و انتظامی - اداره کل امور انتظامی و توسعه نظم عمومی)

محمد بزرگی - نماینده وزارت کشور (معاونت امنیتی و انتظامی - اداره کل امور انتظامی و توسعه نظم عمومی)

سید قاسم گل گواهی - نماینده وزارت صنعت، معدن و تجارت (مرکز امور اصناف و بازرگانان)

فریده سیف آقایی - نماینده وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (مرکز سلامت محیط و کار)

بهنام نیک منش - نماینده اتاق اصناف ایران

سید محمد حسینی - نماینده اتاق اصناف ایران

حمیدرضا تحصیلی - نماینده شهرداری تهران (شرکت ساماندهی صنایع و مشاغل شهر)

سید امیر فتحیان - نماینده شهرداری تهران (شرکت شهریان و حریم بان)

فتاح رمضانعلی - نماینده شهرداری تهران (شرکت ساماندهی صنایع و مشاغل شهر)

رضا رضایی - نماینده شهرداری تهران (شرکت شهریان و حریم بان)

کرامت اله هوشنگی نژاد - نماینده شهرداری شیراز (معاونت خدمات شهری)

کاظم رئیسی - نماینده شهرداری شیراز (معاونت خدمات شهری)

محمد مهدی اصیلی - نماینده شهرداری قم (معاونت خدمات شهری)

مجید مهربان - نماینده شهرداری قم (معاونت خدمات شهری)

یوسف قوام - نماینده شهرداری تبریز (معاونت خدمات شهری)

مقدمه:

پدیده دستفروشی، بساط گستری و دوره‌گردی طی سال‌های گذشته در شهرهای بزرگ کشور گسترش یافته است. با توجه به اینکه دستفروشی در معابر و فضاهای عمومی شهری انجام می‌شود، مدیریت شهری بر اساس قوانین، موظف به آزادسازی معابر و جلوگیری از مزاحمت برای شهروندان می‌باشد. بنابراین لازم است با شناخت زمینه‌های ایجاد دستفروشی، بهره‌گیری از ظرفیت قانون و همکاری بین بخشی سازمان‌های متولی به صورت نظام‌مند، پدیده دستفروشی را ساماندهی کرد.

به منظور جلوگیری از بروز مشکلات عدیده برای مدیریت شهری و انتظام بخشی و ساماندهی پدیده دستفروشی، دستورالعمل حاضر برای ایجاد یکپارچگی و هماهنگی بین مدیریت شهری و دستگاه‌های ذی‌ربط با استناد به قوانین و مقررات موجود (تبصره ۱ بند ۲ ماده ۵۵ و تبصره ۶ ماده ۹۶ قانون شهرداری (مصوب ۱۳۳۴ با اصلاحات بعدی)، ماده ۱۱ قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی (مصوب ۱۳۸۹)، ماده ۱۶ قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار (مصوب ۱۳۹۰) و ماده ۸۵ قانون نظام صنفی (اصلاحی ۱۳۹۲) و آیین‌نامه‌های مربوطه) با همکاری نمایندگان دستگاه‌های ذی‌ربط تهیه شده و به شرح زیر اعلام می‌گردد.

ماده ۱- اهداف

۱-۱- هدف اصلی:

آزادسازی معابر و فضاهای عمومی و ساماندهی پدیده دستفروشی، دوره‌گردی و بساط گستری

۱-۲- اهداف جانبی:

- حمایت از تولیدات ایرانی، کسب‌وکار خانگی و فروشندگان کم سرمایه از طریق ایجاد بازارهای موقت و محلی
- جلوگیری از تضییع حقوق شهروندان برای استفاده از معابر و فضاهای عمومی
- پیشگیری از ایجاد مزاحمت برای عابران پیاده و خودروهای عبوری با رفع سد معابر عمومی
- جلوگیری از ایجاد آلودگی محیط‌زیست و نازیبایی منظر شهری
- حذف زمینه‌های تشکیل گروه‌های غیرمجاز
- محدودیت برای خریدوفروش خارج از موازین قانون

ماده ۲- تعاریف، مفاهیم و مصادیق

در این دستورالعمل عبارت‌های زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

دستفروشی: فعالیت غیررسمی است که افراد در معابر و فضاهای عمومی اجناس را در دست گرفته و به قصد فروش عرضه می‌کنند.

دوره‌گردی: فعالیت غیررسمی است و مبتنی بر جابجایی دائمی در سطح معابر و فضاهای عمومی که به صورت دستفروشی پیاده و یا با انواع وسایل موتوری و غیر موتوری انجام می‌شود.

بساط گستری: فعالیت غیررسمی است که از طریق چیدن کالا و وسایل ارائه خدمات در معابر و فضاهای عمومی انجام می‌شود.

مصادیق دستفروشی: با توجه به اینکه واژه دستفروشی در جامعه متداول شده، دستفروشی به تمام مصادیق دیگر از جمله بساط گستری و دوره‌گردی هم تسری دارد. برای اختصار در این دستورالعمل این واژه برای تمام مصادیق بکار می‌رود. انواع و اشکال دستفروش، بساط گستر و دوره‌گرد با انواع وسایل نقلیه موتوری و غیر موتوری از جمله: وانت‌بار، سواری، سه‌چرخه، موتورسیکلت، دوچرخه، چرخ طوافی، گاری دستی و... از مصادیق دستفروشی محسوب می‌شود.

جلوگیری: منظور از جلوگیری در این دستورالعمل، اقدامات شهرداری به وسیله مأموران خود که امکان انجام هرگونه فعالیت غیررسمی در معابر و فضاهای عمومی را از افراد سلب می‌کند.

پیشگیری: منظور از پیشگیری در این دستورالعمل، اقدامات شهرداری در جلوگیری و مدیریت هدفمند پدیده دستفروشی، بساط گستری و دوره‌گردی اعم از اقدامات فرهنگی، اجتماعی، تأمینی و هدایتی است.

مجری طرح ساماندهی دستفروشان: افراد حقیقی و حقوقی که از سوی شهرداری احراز صلاحیت شده و با انعقاد قرارداد با شهرداری وظیفه آماده‌سازی زمین و اماکن را برای محل فعالیت و مدیریت فعالیت‌های بهره‌برداران به منظور ساماندهی دستفروشان بر عهده می‌گیرند.

فصل اول) اقدامات پیشگیرانه

ماده ۳- اقدام‌های پیش از ساماندهی

اقدام‌های پیش‌بینی شده و الزام‌آور در پنج گام به شرح زیر انجام می‌شود:

۱-۳- گام یک: شناسایی وضع موجود شهر شامل:

الف) شناسایی وضعیت فعالیت و محل استقرار دستفروشان، بساط گستران و دوره‌گردان با مشخصات کامل
ب) شناسایی معابر، فضاهای عمومی، اماکن و زمان‌های مناسب استقرار فعالان در طرح ساماندهی دستفروشی

۲-۳- گام دو: پیش‌بینی و تدارک محل‌های استقرار:

الف) معابر و فضاهای عمومی شهری

ب) بازارهای موقت و محلی

۳-۳- گام سه: اطلاع‌رسانی، ترویج فرهنگی و افزایش آگاهی شهروندان نسبت به فعالیت‌های غیررسمی و غیرمجاز

۳-۴- گام چهار: اطلاع‌رسانی به افراد مشمول طرح ساماندهی دستفروشی و هدایت آن‌ها به محل‌های از پیش تعیین شده

۳-۵- گام پنج: جلوگیری از ایجاد سد معبر

ماده ۴- شرح وظایف

دستگاه‌ها و سازمان‌های متولی و مرتبط با موضوع ساماندهی دستفروشی که برابر قوانین موضوعه و مفاد این دستورالعمل با هماهنگی و همکاری یکدیگر در سطح شهرستان در خصوص ساماندهی این موضوع اقدام مشترک می‌کنند، به‌قرار زیر است:

فرمانداری، اداره صنعت، معدن و تجارت، اداره بهداشت، اداره راه و شهرسازی، نیروی انتظامی، سازمان تعزیرات حکومتی، شهرداری، اتاق اصناف و مرکز صداوسیما

۱-۴- اداره صنعت، معدن و تجارت

۱-۴-۱- استفاده از ظرفیت‌های اجرایی و نظارتی در همکاری با طرح ساماندهی دستفروشی در اجرای ماده ۸۵ قانون نظام صنفی و ماده ۱۶ قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار

۱-۴-۲- در صورت ضرورت، ایجاد رسته و یا اتحادیه جدید و پیگیری تصویب ضوابط موردنیاز برای سامان بخشی به افراد با فعالیت سیار فاقد پروانه کسب در کمیسیون نظارت بر سازمان‌های صنفی شهرستان بر اساس ماده ۴۹ قانون نظام صنفی

۱-۴-۳- پیش‌بینی تدابیر برای جلوگیری از شکل‌گیری پدیده دستفروشی در حاشیه برگزاری نمایشگاه‌های مصوب تحت نظر با همکاری نیروی انتظامی و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط

۲-۴- اداره بهداشت

۱-۴-۲- همکاری با شهرداری در خصوص ساماندهی دستفروشان عرضه‌کننده اغذیه غیربهداشتی برابر ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی و ماده ۱۳ قانون مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی به‌منظور جلوگیری از به خطر افتادن سلامت شهروندان

۲-۴-۲- صدور صلاحیت و پروانه بهداشتی واحد سیار مواد غذایی مجاز در محل‌های تعیین شده توسط شهرداری

۳-۴- اداره راه و شهرسازی

- تأمین زمین موردنیاز از محل زمین‌های در اختیار به‌منظور ایجاد بازارهای موقت برای عرضه کالاهای تولید داخل به درخواست شهرداری در اجرای ماده ۱۶ قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار

۴-۴- نیروی انتظامی

۱- ۴-۴- پلیس راهور

- اعمال قانون برای جلوگیری از سد معبر خودرویی که در معابر عمومی، میدان‌ها و فضاهای همگانی شهری اقدام به فروش و یا ارائه خدمات می‌کنند (وانت، سواری، موتورسیکلت، سه‌چرخه) برابر تبصره ۴ ماده ۶ قانون ایمنی راه‌ها و راه‌آهن، ماده ۲۱ قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی و ماده ۱۵۹ و ماده ۱۶۳ آیین‌نامه راهنمایی و رانندگی

۲- ۴-۴- پلیس پیشگیری

- همکاری با شهرداری (واحد اجراییات) در سطح شهر برای اعمال قانون در خصوص افراد متخلف موضوع طرح ساماندهی دستفروشی

۳- ۴-۴- پلیس اطلاعات و امنیت عمومی

- همکاری با شهرداری، اتاق اصناف و اتحادیه‌های صنفی در اجرای طرح ساماندهی دستفروشی

- برنامه‌ریزی در برخورد با شبکه‌های سازمان‌یافته دستفروشی

۵-۴- سازمان تعزیرات حکومتی استان

۱- ۴-۵- استفاده از ابزارهای نظارتی و کیفری برای پایبندی دستفروشان در اجرای قوانین ازجمله قانون نظام صنفی و قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

۲- ۴-۵- همکاری با شهرداری در اجرای طرح ساماندهی دستفروشی

۶-۴- شهرداری

۱- ۴-۶- تشکیل کمیته اجرایی طرح ساماندهی دستفروشی در شهرداری به‌منظور یکپارچه‌سازی اقدامات توسط سازمان‌ها و مراکز تابعه شهرداری

۲- ۴-۶- تهیه تقویم اجرایی با رعایت زمان‌بندی اجرای طرح، حسب شرایط، اقدامات و مقتضیات در طول سال

- ۳-۶-۴- سازمان‌دهی مطلوب، تخصیص اعتبارات لازم و تجهیز بخش اجرایی در شهرداری
- ۴-۶-۴- جلوگیری از ایجاد سد معبر برابر تبصره ۱ بند ۲ ماده ۵۵ قانون شهرداری از طریق اقدامات پیشگیرانه
- ۵-۶-۴- شناسایی و آماده‌سازی مکان‌ها و زمان‌های مناسب برای استقرار موقت دستفروشان با رعایت شرایط اقتصادی، اجتماعی و طرح تفصیلی شهر
- ۶-۶-۴- اطلاع‌رسانی مکان‌های ساماندهی شده برای فعالیت دستفروشان با در نظر گرفتن جميع جهات
- ۷-۶-۴- سازمان‌دهی افراد مشمول طرح ساماندهی از طریق ایجاد سازوکار ثبت‌نام و شرایط مساوی انتخاب محل استقرار دستفروشان ترجیحاً با طراحی و به‌کارگیری سامانه‌های الکترونیکی و نرم‌افزارهای کاربردی
- ۸-۶-۴- تعیین ساعت فعالیت در محل‌های تعیین‌شده برحسب شرایط فصلی و مقتضیات هر شهر
- ۹-۶-۴- مدیریت محل‌های تعیین‌شده از سوی شهرداری و یا واگذاری به مجری طرح واجد شرایط برابر قوانین و مقررات با نظارت شهرداری

۷-۴- اتاق اصناف

- ۱-۷-۴- همکاری با شهرداری در راستای اجرای آیین‌نامه ماده ۸۵ قانون نظام صنفی
- ۲-۷-۴- اطلاع‌رسانی در خصوص اجرای طرح ساماندهی دستفروشی با استفاده از پایگاه اینترنتی و مجله اتاق
- ۳-۷-۴- همکاری در اجرای رفع سد معبر صنفی بر اساس ماده ۱۷ قانون نظام صنفی
- ۴-۷-۴- در صورت ضرورت، پیشنهاد ایجاد رسته و یا اتحادیه جدید برای سامان بخشی به افراد با فعالیت سیار فاقد پروانه کسب

۸-۴- صداوسیما

همکاری در تهیه و پخش برنامه‌های آموزش همگانی و ترویج فرهنگی (خرید کالای ایرانی از محل‌های مجاز) در راستای اجرای طرح ساماندهی دستفروشی

فصل دوم) اقدامات ساماندهی

به‌منظور ساماندهی دستفروشان و استقرار آن‌ها در فضاهای مناسب، اماکن و زمین‌ها که از سوی شهرداری تعیین و آماده‌سازی می‌شود اقدامات زیر ضروری است:

ماده ۵- شناسایی و احراز صلاحیت افراد مشمول طرح ساماندهی دستفروشی

۱-۵- معرفی افراد متقاضی از طریق سازمان‌های ذی‌صلاح و حمایتی از جمله تعاون، کار و رفاه اجتماعی، اتاق اصناف و اتحادیه‌های صنفی، نیروی انتظامی، صنعت، معدن و تجارت، میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، شهرداری، کمیته امداد امام خمینی (ره)، بهزیستی به کارگروه موضوع آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۶ قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار و کارگروه موضوع آیین‌نامه اجرایی ماده ۸۵ قانون نظام صنفی انجام می‌شود.

۲-۵- احراز صلاحیت افراد مشمول طرح ساماندهی دستفروشی و معرفی آن‌ها به شهرداری از سوی کارگروه موضوع آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۶ قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار و کارگروه موضوع ماده ۸۵ قانون نظام صنفی صورت می‌پذیرد.

ماده ۶- شرایط عمومی محل‌های مجاز استقرار دستفروشان

۱-۶- صدور مجوزهای لازم از سوی شهرداری

۲-۶- پیش‌بینی دفتر مدیریت محل استقرار دستفروشان و امکانات موردنیاز

۳-۶- کف‌سازی محوطه و رعایت شیب مناسب جهت دفع آب‌های سطحی

۴-۶- تأمین برق، آب آشامیدنی و شست‌وشو (امکان دسترسی به سرویس‌های بهداشتی میسر باشد)

۵-۶- پیش‌بینی تمهیدات ترافیکی در ورودی و خروجی و تأمین پارکینگ به تعداد کافی برای بهره‌برداران غرفه‌ها و مراجعین

(اخذ تأییدیه معاونت حمل‌ونقل و ترافیک شهری)

۶-۶- نصب سطل‌های زباله مناسب با توجه به نیاز محل اجرای طرح و پیش‌بینی محل ذخیره موقت پسماندها

۷-۶- پیش‌بینی الزامات ایمنی و اطفاء حریق

ماده ۷- نوع سازه و پوشش محل‌های مجاز استقرار دستفروشان

۱-۷- رعایت اصول منظر شهری، تناسب فضا با محیط و ایجاد زمینه مطلوب برای مراجعین با تأیید شهرداری

۲-۷- کدگذاری هر محل استقرار و پلاک‌گذاری با درج مشخصات کامل

۳-۷- استفاده از سازه‌های مناسب، ترجیحاً پروفیلی با سقف سبک یا چادرهای متحدالشکل

۴-۷- ابعاد سازه‌های موردنظر با حداقل متراژ ۲×۲ مترمربع و ارتفاع ۲/۳ متر

ماده ۸- صلاحیت، شرایط و وظایف مجری محل استقرار دستفروشان

۸-۱- صلاحیت و شرایط مجری: داشتن شرکت معتبر دارای مجوز از مراجع ذیصلاح، گواهی حسن انجام تعهدات قبلی، داشتن توانایی مالی و اجرایی

۸-۲- مجری ایجاد محل استقرار دستفروشان از سوی شهرداری با انجام فراخوان مزایده انتخاب می‌شود

۸-۳- وظیفه مجری ایجاد محل استقرار دستفروشان و مدیریت فعالیت‌های آن محل با نظر شهرداری و با شرایط زیر می‌باشد:

۸-۳-۱- ایجاد هماهنگی‌های لازم در زمان برگزاری با دستگاه‌های ذی‌ربط اعم از نیروی انتظامی، آتش‌نشانی، راهنمایی و رانندگی و غیره

۸-۳-۲- پیش‌بینی پوشش بیمه موردنیاز برای محل مجاز استقرار دستفروشان در زمان فعالیت

۸-۳-۳- به‌کارگیری نیروهای خدماتی برای نظافت و رفت‌و‌روب محل استقرار دستفروشان، جمع‌آوری پسماند و ضایعات و انتقال آن به محل‌های مخصوص

۸-۳-۴- جلوگیری از عرضه اجناس دست‌دوم مصرفی، بی‌کیفیت و کالاهای غیرمجاز

۸-۳-۵- برپائی محل‌های استقرار دستفروشان قبل از شروع فعالیت و جمع‌آوری کلیه اقالام نصب‌شده در معابر پس از پایان فعالیت و در بازارهای موقت پس از پایان دوره فعالیت

۸-۳-۶- برنامه‌ریزی برای عرضه محصولات خانگی، صنایع‌دستی، مراکز تولیدی کوچک و متوسط ایرانی و مراکز تحت پوشش سازمان‌های حمایتی در محل استقرار دستفروشان

ماده ۹- نظارت و پایش

برنامه‌ریزی و هماهنگی جهت اجرای این دستورالعمل از طریق کارگروه پیش‌بینی‌شده در آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۶ قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار صورت می‌گیرد و نظارت بر اجرای مفاد این دستورالعمل بر عهده فرماندار هر شهرستان می‌باشد.

ماده ۱۰- این دستورالعمل در ۱۰ ماده تنظیم‌شده و از زمان ابلاغ توسط وزیر کشور لازم‌الاجراست و در صورت تشخیص توسط وزارت کشور (سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور) با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط قابل اصلاح و بهنگام‌سازی می‌باشد.